

Розділ I. ТЕОРЕТИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

doi: 10.15330/msuc.2020.23.5-8

Ірина Гуменюк,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової освіти, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, Україна)

Iryna Humeniuk,

PhD in Philology, Associate Professor, Department of Pedagogy of Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
imix@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-0790-6732

УДК 378.881.1: 811.161.2

КІНЦЕВИЙ РЕЗУЛЬТАТ НАВЧАННЯ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Анотація. Стаття присвячена розкриттю теоретичних і практичних аспектів формулювання кінцевих результатів навчання з врахуванням глобальних освітніх тенденцій. Метою статті є формування теоретичного уявлення про кінцевий результат навчання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» в педагогічних закладах вищої освіти. Для досягнення мети окреслено низку завдань: визначення функціонального навантаження попереднього формулювання результатів навчання; з'ясування показників якісно сформульованих результатів навчання; порівняльний аналіз програмних результатів навчання української мови за професійним спрямуванням в освітніх програмах вибірки ЗВО та оцінка їх відповідності цілям навчальної програми курсу.

У процесі дослідження використано комплекс методів: теоретичні – метод рефлексивного і порівняльного аналізу (для з'ясування сутності поняття «результати навчання»); методи візуалізації та узагальнення – для визначення показників якісно сформульованих результатів навчання і побудови матриць; методи математично-статистичної обробки – для формування уявлення про змістовий потенціал української мови за професійним спрямуванням, відображений у програмних результатах навчання.

На основі структурних відмінностей навчальних цілей від результатів навчання наголошено на необхідності чіткого формулювання останніх та виділено їх функціональне навантаження. Визначено показники якісно сформульованих результатів навчання: орієнтування на студента; відповідність цілям навчальної програми; зосередженість на продуктах навчання; чіткість формулювання; кількісна відповідність змісту й ресурсам дисципліни; реалістичність; придатність для вимірювання й оцінювання. Проведено кількісний та якісний аналіз програмних результатів навчання в освітніх програмах вибірки педагогічних ЗВО, в результаті якого виявлено окремі неточності в їх формуванні та необхідність конкретизації оцінюваних результатів навчання на рівні кожної дисципліни.

Ключові слова: кінцевий результат навчання, українська мова за професійним спрямуванням, програмні результати навчання, навчальна програма, цілі навчальної програми.

THE LEARNING OUTCOME IN THEORY AND PRACTICE OF TEACHING THE UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES

Abstract. The article examines the theoretical and practical aspects of learning outcomes formulation taking into account the global educational tendencies. The aim of the article is formation of theoretical understanding of the end result of studying the «Ukrainian Language for Professional Purposes» course at pedagogical institutions of higher education. For achievement of the goal, a set of smaller tasks have been outlined: determination of the functional load of preliminary formulation of learning outcomes; clarification of indicators of skillfully formulated learning results; comparative analysis of programmatic results of studying the «Ukrainian Language for Professional Purposes» discipline in educational programmes of selected institutions of higher education and assessment of their conformity to the aims of the educational programme of the course.

A set of methods has been used in the research process: theoretical – the method of reflexive and comparative analysis (to clarify the essence of the concept «learning outcomes»); the methods of visualisation and generalisation (to determine the indicators of clearly formulated learning results and to construct matrices); the methods of mathematical and statistical processing (to form the understanding of the potential of the «Ukrainian Language for Professional Purposes» course, which has been shown in the programmatic outcomes of learning).

On the basis of structural differences between the educational aims and learning results, the necessity of clear formulation of the latter has been emphasized and their functional load has been determined. The indicators of clearly formulated learning outcomes have been defined: student orientation; conformity with the aims of the educational programme; concentration on products of learning; clearness of formulation; quantitative conformity with the content and resources of the discipline; realism; suitability for measurement and assessment.

Quantitative and qualitative analyses of programmatic outcomes of learning in educational programmes of selected pedagogical institutions of higher education have been performed. As a result, certain inaccuracies in their formation and necessity of specification of the evaluated learning outcomes at the level of each discipline have been detected.

Keywords: final learning outcome, Ukrainian language for professional purposes, program learning outcomes, curriculum, curriculum objectives.

ВСТУП

Постановка проблеми. Глобальні освітні тенденції сьогодення демонструють чіткі парадигмальні зміни: від кількісно-знаннєвого до якісно-результативного навчання. Європейська освітня практика акцентує на необхідності формування конкретних якостей майбутніх фахівців, здобуття ними певних кінцевих результатів навчання, що відкриватимуть шлях до успішної професійної реалізації. Для якісного визначення програмних результатів навчання (ПРН) в освітніх програмах (ОП) необхідна конкретизація результатів навчання кожної дисципліни, що відкріє можливість загального бачення місця навчального курсу в системі підготовки випускника ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «результати навчання» Закон України «Про вищу освіту» та Національна рамка кваліфікацій трактують як «знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів (Про вищу освіту. Закон України, 2014; Про затвердження національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету міністрів України № 1341, 2011).

Таке визначення майже повністю збігається з дефініцією терміна «результати навчання» (Learning outcomes), яку знаходимо в Міжнародній стандартній класифікації освіти МСКО-2011 (International Standard Classification of Education, 2011) та глосарії Інституту статистики ЮНЕСКО (Glossary), за винятком одного аспекта: в англomовному тлумаченні відсутня вказівка на можливість оцінки й вимірювання результатів навчання, на чому наголошує професор В. Бахрушин (Бахрушин В., 2016).

Аналіз наявних дефініцій у зарубіжних джерелах (Jenkins, A. & Unwin, D., 2001; Nusche D., 2008; Popenici S. & Millar V., 2015; American Association of Law Libraries) виявив відсутність суттєвих розбіжностей у трактуванні поняття «результати навчання», сутність якого зводиться до наступного: це будь-які вимірювані вміння, знання чи цінності, які студент демонструє в результаті проходження курсу чи заняття.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета статті – формування теоретичного уявлення про кінцевий результат навчання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» (УМзаПС) в педагогічних ЗВО.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань: 1) визначення функціонального навантаження попереднього формулювання результатів навчання; 2) з'ясування показників якісно сформульованих результатів навчання; 3) порівняльний аналіз ПРН УМзаПС в ОП вибірки ЗВО та оцінка їх відповідності цілям початкової програми курсу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для з'ясування сутності поняття «результати навчання» використано метод рефлексивного і порівняльного аналізу. Методи візуалізації та узагальнення застосовано з метою визначення показників якісно сформульованих результатів навчання і побудови матриць. Методи математично-статистичної обробки отриманих результатів дали можливість сформулювати уявлення про змістовий потенціал УМзаПС, відображений у ПРН.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичне уявлення про кінцевий результат навчання УМзаПС у педагогічних закладах вищої освіти формується на основі аналізу відповідності змісту, завдань навчальної програми, оцінюваних результатів навчання курсу та програмних результатів навчання ОП «Початкова освіта».

Структурна відмінність навчальних цілей від результатів навчання полягає в тому, що навчальні цілі ілюструють підхід до навчання з погляду педагогів, а результати навчання є доказами того, що студент досягнув, тобто ілюструють підхід, орієнтований на студентів. Як стверджують Stefan Popenici & Victoria Millar, цілі відображають загальні наміри та бажані результати, а результати навчання інформують студентів про те, чого необхідно досягти для одержання бажаної оцінки (Popenici S. & Millar V., 2015, с. 4). Однак результати навчання повинні перебувати в прямій залежності від цілей навчальної програми. З цією метою пропонується складання матриці навчальної програми, яка відобразить залежність між програмовим матеріалом та результатами навчання, які підлягають оцінюванню.

Закономірно, що результати навчання повинні бути зосереджені на продуктах навчання, а не на навчальному процесі. Чіткість формулювання результатів навчання конкретної дисципліни сприяє:

1) ефективнішому навчанню студентів, оскільки дає можливість визначити обсяг необхідних знань і вмінь для досягнення бажаного рівня;

- 2) мотивуванню до навчальних дій завдяки розумінню студентами того, чого вони можуть досягти в результаті вивчення курсу;
- 3) більш ефективній розробці викладачами навчальних матеріалів, оскільки створюють своєрідний шаблон для них;
- 4) вибору найпродуктивнішої стратегії викладання залежно від орієнтовних результатів навчальної діяльності;
- 5) влучному формулюванню контрольних і екзаменаційних запитань відповідно до окреслених результатів;
- 6) використанню відповідних стратегій оцінювання;
- 7) прийняттю студентами фактора справедливості оцінок.

Таблиця 1

Матриця відповідності ПРН УМзаПС в ОП «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» галузі знань 01 «Освіта» аналізованих ЗВО

ЗВО \ ПРН*	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського	Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка	Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка	Ужгородський національний університет	Рівненський державний гуманітарний університет	Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка	Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова	Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка	Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини	Херсонський державний університет
ПРН 1	+	+								+
ПРН 2		+								
ПРН 3	+				+					
ПРН 4										
ПРН 5										
ПРН 6	+									
ПРН 7	+	+								
ПРН 8	+	+								
ПРН 9					+					
ПРН 10	+									
ПРН 11	+									
ПРН 12										
ПРН 13	+								+	
ПРН 14									+	
ПРН 15	+	+							+	+
ПРН 16	+	+								+
ПРН 17	+	+			+			+		+
ПРН 18	+	+			+					
ПРН 19	+	+								
ПРН 20										
інші**			+	+		+	+	+		

* Примітка: ПРН 1-20 відповідають ПРН у Проекті Стандарту першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта».

** Примітка: інші ПРН, не представлені в Проекті Стандарту першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта».

Єдиного набору результатів навчання для конкретного курсу не існує. Критерієм встановлення кількості результатів навчання є забезпечення оптимального узгодження їх зі змістом дисципліни та необхідними ресурсами (часу, відведеного на опанування курсом; наявності необхідного навчально-методичного забезпечення, технічних засобів тощо).

Оскільки результати навчання повинні піддаватися вимірюванню й оцінці, важливого значення, на нашу думку, набуває їх мовне оформлення. Зокрема, узагальнені формулювання на зразок «зрозуміти», «усвідомити», «навчитися» тощо не сприяють створенню ефективного завдання, оскільки такі результати не підлягають об'єктивному оцінюванню. Наприклад, формулювання «студенти усвідомлять роль державної мови у професійній діяльності» доцільно замінити на «студенти зможуть пояснити роль державної мови у професійній діяльності», що відкриє можливість для адекватного кількісного оцінювання.

Отже, основними показниками якісно сформульованих результатів навчання є наступні: 1) орієнтування на студента; 2) відповідність цілям навчальної програми; 3) зосередженість на продуктах навчання; 4) чіткість формулювання; 5) кількісна відповідність змісту й ресурсам дисципліни; 6) реалістичність; 7) придатність для вимірювання й оцінювання.

Результати навчання в освітніх програмах зазвичай виражаються у вигляді знань, умінь та навичок. Для формування теоретичного уявлення про кінцевий результат навчання української мови за професійним спрямуванням у вищих педагогічних закладах освіти був проведений аналіз ОП вибірки ЗВО на предмет відповідності програмних результатів навчання (ПРН) української мови за професійним спрямуванням меті, завданням та змісту цієї навчальної дисципліни. Перелік ПРН подано відповідно до Проекту Стандарту першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта». У таблиці 1 відображено відповідність ПРН української мови за професійним спрямуванням в ОП «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» галузі знань 01 «Освіта» аналізованих ЗВО.

Як видно з таблиці 1, 50 % аналізованих педагогічних ЗВО обрали ПРН УМзаПС серед запропонованих у Проекті Стандарту. Кількісний аналіз показав значні розбіжності в уявленнях про змістовий потенціал УМзаПС, відображений у ПРН. Зокрема, в ОП Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського визначено найбільшу кількість ПРН УМзаПС – 13, Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка – 9, Рівненського державного гуманітарного університету й Херсонського державного університету – по 4, Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини – 3 ПРН. З метою здійснення якісного аналізу ПРН УМзаПС цих ЗВО проведено оцінку відповідності ПРН цілям навчальної програми УМзаПС.

На основі відповідності програмних результатів навчання цілям навчальної програми УМзаПС побудовано таблицю 2. Оцінка відповідності ПРН цілям навчальної програми УМзаПС здійснювалася за наступною шкалою:

ПВ – повна відповідність (цілі навчальної програми УМзаПС повністю охоплюють ПРН і забезпечуються програмовим матеріалом);

ЧВ – часткова відповідність (цілі навчальної програми УМзаПС частково охоплюють ПРН (частково – інші курси), забезпечуються програмовим матеріалом досліджуваного курсу);

ВВ – відповідність відсутня (цілі навчальної програми досліджуваної дисципліни не відповідають ПРН, програмовий матеріал для їх забезпечення відсутній).

Таблиця 2

Оцінка відповідності ПРН цілям навчальної програми УМзаПС (у вибірці ЗВО)

Програмні результати навчання	ЗВО				
	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського	Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка	Рівненський державний гуманітарний університет	Херсонський державний університет	Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини
ПРН-1. Знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.	+ / ЧВ	+ / ЧВ		+ / ЧВ	

ПРН-2. Знати мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти, суть процесів виховання, навчання й розвитку учнів початкової школи. Знати структуру календарно-тематичного планування, особливості ведення журналу обліку успішності учнів. Знати специфіку виховної роботи на уроках та позаурочній діяльності.		+ / ВВ			
ПРН-3. Знати вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, індивідуальні відмінності в перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи.	+ / ВВ		+ / ВВ		
ПРН-6. Знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту: Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм предметів, які вивчаються в початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.	+ / ЧВ				
ПРН-7. Володіти базовими знаннями з гуманітарних та професійно-орієнтованих дисциплін, необхідних для вирішення професійних педагогічних завдань відповідно до освітньо-професійної програми та завдань початкової освіти.	+ / ЧВ	+ / ЧВ			
ПРН-8. Застосовувати знання, уміння й навички, що становлять теоретичну основу освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, під час розв'язання навчально-пізнавальних і професійно-орієнтованих задач.	+ / ЧВ	+ / ЧВ			
ПРН-9. Володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання учнів. Складати психолого-педагогічну характеристику учня та класу.			+ / ВВ		
ПРН-10. Проектувати процес навчання з предмету у вигляді календарно-тематичного планування для певного класу, теми.	+ / ВВ				
ПРН-11. Моделювати процес навчання учнів початкової школи певного предмету: розробляти проекти уроків та їх фрагменти, методику роботи над окремими видами завдань, створювати методику підготовчої роботи, ознайомлення та формування уявлень і понять, вмінь та навичок з метою опанування учнями певних елементів змісту програми.	+ / ВВ				
ПРН-13. Проводити уроки в початковій школі, аналізувати урок щодо досягнення його мети й завдань, оцінювати ефективність застосованих форм, методів, засобів і технологій.	+ / ВВ				+ / ВВ
ПРН-14. Проектувати зміст і методику проведення виховних заходів для учнів початкової школи.					+ / ВВ
ПРН-15. Здійснювати комунікацію, орієнтуючись на стилі мовленнєвого спілкування в процесі вирішення професійно-педагогічних задач.	+ / ПВ	+ / ПВ		+ / ПВ	+ / ПВ
ПРН-16. Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету.	+ / ПВ	+ / ПВ		+ / ПВ	
ПРН-17. Використовувати засоби вербальної та невербальної комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього вчителя.	+ / ПВ	+ / ПВ	+ / ПВ	+ / ПВ	
ПРН-18. Вчитися упродовж життя й удосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.	+ / ЧВ	+ / ЧВ	+ / ЧВ		
ПРН-19. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.	+ / ЧВ	+ / ЧВ			

Якісний аналіз ПРН УМзаПС за табл. 2 показав повну відповідність трьох позицій, які стосуються комунікативних аспектів професійної діяльності майбутніх педагогів, а саме: вибір мовних засобів залежно від стилю мовлення, побудова процесу педагогічної комунікації з врахуванням етичних та етикетних вимог, володіння засобами невербальної комунікації і використання їх поряд з вербальними для підвищення рівня професійної культури (ПРН 15, 16, 17). Оскільки одним із компонентів мети навчання УМзаПС є формування усного й писемного мовлення студентів, а програма курсу передбачає вивчення питань «Професійна мовно-комунікативна компетенція», «Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування», «Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів», «Комунікативна професіограма фахівця» та інших дотичних питань, винесених на самостійне опрацювання, вважаємо об'єктивним визначення вказаних ПРН такими, що повністю відповідають цілям навчальної програми курсу. Вказані ПРН є пріоритетними в більшості ОП аналізованих ЗВО: ПРН 15 і ПРН 17 – 80 % (4 ЗВО з 5-и), ПРН 16 – 60 % (3 ЗВО з 5-и), що підтверджує зроблені висновки.

З показником ЧВ (часткова відповідність) виявлено 6 ПРН, серед них:

1. Знання змісту нормативних документів початкової освіти, включені до 2-х ПРН (ПРН 1, ПРН 6), з яких ПРН 6 є ширшим і охоплює вимоги ПРН 1, оскільки знання змісту нормативних документів, що регламентують початкову освіту, передбачає знання сучасних теоретичних основ освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти. Досягнення цих ПРН забезпечується, в основному, дисциплінами педагогічного спрямування (педагогіка, дидактика, методики тощо), а в змісті УМзаПС згадані нормативні документи можуть бути використані для формування дискурсивної або документної компетентностей, тому вказані ПРН відносно до групи ЧВ (часткова відповідність). Прикметно, що в ОП аналізованих ЗВО ПРН 1 використано у 80 % випадків, а ПРН 6 – у 10 %.

2. Формулювання ПРН 7, ПРН 8, ПРН 18 і ПРН 19 чітко вказує на те, що вони можуть бути забезпечені тільки опануванням усіма компонентами освітньої програми, а тому очевидна їх часткова відповідність цілям навчальної програми УМзаПС. Названі ПРН є пріоритетними в 40 % (ПРН 18 – 60 %) аналізованих ОП.

Відсутня відповідність (ВВ) виявлена в семи ПРН (ПРН 2, 3, 9, 10, 11, 13, 14), що зумовлено низькою дотичністю вимог названих ПРН з навчальною програмою УМзаПС та відсутністю програмового матеріалу УМзаПС для їх забезпечення. Досягнення цих ПРН повністю забезпечується дисциплінами педагогічного й психологічного спрямування. Пріоритет ПРН з показником ВВ в аналізованих ОП – 20 % (ПРН 3 і ПРН 4 – 40 %), що свідчить про випадковість або помилковість такого вибору.

Окремого змістового аналізу потребують ті ОП, в яких зазначено інші ПРН, не представлені в Проєкті Стандарту першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта». Їх зведено в таблиці 3.

Таблиця 3

**Оцінка відповідності ПРН (не представлених у Проєкті Стандарту)
цілям навчальної програми УМзаПС**

Програмні результати навчання	ЗВО				
	Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка	Ужгородський національний університет	Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка	Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова	Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка
8. Уміння застосовувати знання в практичних ситуаціях.	+ / ЧВ				
13. Володіння професійною термінологією.	+ / ПВ				
26. Уміння розробляти та використовувати засоби навчання різних видів.	+ / ВВ				

<p>11. Уміти визначати мету професійної діяльності, її конкретні цілі і завдання на кожному етапі навчальної, виховної роботи і передбачати кінцевий результат; володіти методами визначення ефективності заходів, спрямованих на підвищення якості навчально-виховної роботи; уміти проектувати власну педагогічну систему професійної діяльності.</p>		+ / ЧВ			
<p>12. Володіти знаннями про організацію наукової, методичної та навчальної діяльності вчителя початкової школи; уміннями організувати власну науково-пошукову та самостійну роботу, навчально-пізнавальну та виховну діяльність молодших школярів.</p>		+ / ЧВ			
<p>13. Володіти вміннями організації та проведення семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розроблення навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності.</p>		+ / ЧВ			
<p>14. Знати сучасні тенденції, технології, методики викладання предметів; сучасні наукові, методологічні та педагогічні засади, на яких побудовані навчальні курси, предмети; методики підготовки та проведення навчального процесу.</p>		+ / ЧВ			
<p>17. Виявляти готовність до підвищення рівня педагогічної майстерності; володіти знаннями про способи професійного самовдосконалення; усвідомлювати рівень власних педагогічних здібностей, визначати причини недоліків у роботі; володіти навичками самовдосконалення, використання механізмів само-оцінки власних досягнень в дослідницькій діяльності.</p>		+ / ЧВ			
<p>1. Знати та вміти активно, відповідально та ефективно реалізовувати свої права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства.</p>			+ / ЧВ	+ / ЧВ	
<p>2. Вміти, використовуючи базові знання з соціально-гуманітарних дисциплін, здійснювати спостереження та інтерпретацію соціальних явищ; аналізувати їх зв'язок з різними напрямками фахової діяльності; критично оцінювати та аналізувати інформацію, поширювану в ЗМІ, особливо в царині своєї професії.</p>			+ / ЧВ	+ / ЧВ	
<p>3. Вміти проектувати завдання власної професійної діяльності, приймати самостійні рішення щодо їх розв'язування та критично оцінювати одержувані результати; самостійно здобувати знання і розвивати свої професійні навички, використовуючи різні інформаційні джерела (рідною та іноземною мовами) та сучасні інформаційно-комп'ютерні технології, включаючи WEB-2,0.</p>			+ / ЧВ	+ / ЧВ	
<p>4. Вміти використовувати відповідні інтернет-ресурси, програмне забезпечення (електронні підручники, комп'ютерні програми) для організації ефективного навчально-виховного процесу у школі I ступеня та самоосвіти.</p>			+ / ЧВ	+ / ЧВ	
<p>5. Вміти опанувати нові галузі шляхом самостійного навчання та опираючись на сформовані компетенції зі спеціальності «Початкова освіта». Використовувати теоретичні знання та практичні уміння з циклів математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки для формування в учнів ключових і предметних компетентностей згідно із державними вимогами до рівня їх загальноосвітньої підготовки з освітніх галузей.</p>			+ / ЧВ		
<p>6. Вміти продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі; усвідомлювати моральні та етичні проблеми, пов'язані з власною і чужою професійною діяльністю, переконаність у важливості етичної професійної поведінки.</p>			+ / ЧВ	+ / ЧВ	

7. Вміти забезпечувати необхідний рівень індивідуальної та групової безпеки на виробництві (у навчальному закладі), побуті та у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Враховуючи значення зовнішнього захисту життя і здоров'я дітей різного віку, вміти створювати і підтримувати необхідний рівень безпеки людини та довкілля; формувати в учнів навички безпечної поведінки та бережливого природокористування.			+ / ВВ	+ / ВВ	
12. Вивчати, аналізувати та застосовувати під час планування освітнього процесу професійну інформацію, яка представлена в літературі, на електронних носіях, на Webсервісах тощо.				+ / ПВ	
15. Вміти аналізувати завдання та шляхи всебічного розвитку молодших школярів згідно основних змістових напрямків виховання – розумове, моральне, естетичне, трудове та фізичне виховання.				+ / ВВ	
17. Вміти критично оцінювати різні концепції, системи, педагогічні технології навчання та виховання молодших школярів; розрізняти елементи сучасних педагогічних технологій, основні методи, прийоми, засоби навчання та виховання учнів та застосовувати їх на практиці, проектуючи, організовуючи та аналізуючи навчально-виховний процес початкової ланки освіти.				+ / ВВ	
21. Здійснювати лінгвістичну підготовку учнів початкової школи на основі виявлення і пояснення використаних у художньому тексті мовних фактів різних рівнів з метою встановлення їх смислових та естетичних функцій, формувати в учнів початкової ланки освіти вміння визначати функціональне призначення граматичного матеріалу в мовленні.					+ / ПВ
52. Володіти термінологічним словником мовної, мовленнєвої комунікації, вільно користуватися українською мовою як засобом спілкування, духовного збагачення та формування інтелектуальної культури для забезпечення належного рівня мовленнєвої компетентності, володіти вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано і доцільно користуватися мовними засобами у сприйнятті й створенні висловлювань у різних сферах, формах, видах, типах і жанрах мовлення.					+ / ПВ

*Примітка: нумерація ПРН у таблиці відповідає нумерації ПРН в ОП конкретного ЗВО.

Кількісний аналіз ПРН УМзаПС за табл. 2.5 показав, що з 20 ПРН, самостійно створених у ЗВО, до групи ПВ належить 4 (20%), ЧВ – 60 %, ВВ – 20 %.

Аналіз змісту ПРН підтвердив повну відповідність між цілями навчальної програми і такими ПРН в ОП:

1. «Володіння професійною термінологією» (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка), що обґрунтовано наявністю компонента мети навчання УМзаПС – формування термінологічної компетентності, а також елементів навчальної програми: питань «Термінологія як система. Термін, його ознаки й типи. Загальнонаукова, міжгалузєва і вузькогалузєва термінологія», «Способи творення термінів», наскрізного практичного застосування професійної термінології під час вивчення усіх тем УМзаПС.

2. «Володіти термінологічним словником мовної, мовленнєвої комунікації, вільно користуватися українською мовою як засобом спілкування, духовного збагачення та формування інтелектуальної культури для забезпечення належного рівня мовленнєвої компетентності, володіти вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано і доцільно користуватися мовними засобами у сприйнятті й створенні висловлювань у різних сферах, формах, видах, типах і жанрах мовлення» (Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка). Наведений ПРН відображає загальну мету навчання УМзаПС, а тому є необхідним показником її опанування.

3. «Вивчати, аналізувати та застосовувати під час планування освітнього процесу професійну інформацію, яка представлена в літературі, на електронних носіях, на Webсервісах тощо» (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова). Оскільки формування професійного мовлення передбачає постійну роботу з професійно орієнтованими текстами, цей ПРН формується в процесі вивчення кожної теми УМзаПС.

4. «Здійснювати лінгвістичну підготовку учнів початкової школи на основі виявлення і пояснення використаних у художньому тексті мовних фактів різних рівнів з метою встановлення їх смислових та естетичних функцій, формувати в учнів початкової ланки освіти вміння визначати функціональне призначення граматичного матеріалу в мовленні» (Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка). Опанування професійним мовленням буде утворюється на лінгвістичній основі, без володіння нормами української мови не можливо сформувати ні усне, ні писемне мовлення на належному рівні. Очевидно, що стилістична диференціація висловлювань, визначення функціонального навантаження мовних одиниць передбачають належну лінгвістичну підготовку.

Відсутність відповідності між цілями навчальної програми УМзаПС та ПНР в ОП спостерігається в тих випадках, коли ПНР не є дотичними до змістового наповнення УМзаПС (п. 26, 7, 15, 17 з табл. 3).

Таким чином, з 36-ти проаналізованих ПНР в ОП вибірки ЗВО повну відповідність виявлено в 7 ПНР, часткову – в 18 ПНР, відсутність відповідності – в 11 ПНР. Очевидно, що формування ПНР в ОП аналізованих ЗВО потребує значного вдосконалення. Вважаємо, що цьому процесу суттєво сприятиме конкретизація результатів навчання кожної дисципліни шляхом побудови матриць відповідності навчальної програми та результатів навчання за ОП.

Наголошуємо на ступеневій відповідності програмового матеріалу дисципліни, завдань, які ставляться в навчальній програмі, результатів навчання курсу та програмних результатів навчання ОП. Результати навчання на рівні дисципліни повинні бути дієвим компонентом формування визначених компетентностей студентів. Отже, результативна спрямованість навчання є визначальним показником компетентнісного підходу в освіті.

Висновки наукового семінару, присвяченого розгляду сутності, ролі та наслідків застосування підходу «результатів навчання» для європейської освіти на місцевому, національному й міжнародному рівнях (Единбург, Шотландія) підтверджують його ефективність: «Результати навчання не є універсальною панацеєю від усіх освітніх проблем, які стоять перед закладами вищої освіти, і вони, безперечно, мають певні недоліки, які не варто недооцінювати. Однак можна стверджувати, що європейська вища освіта неможлива без широкого прийняття результативних підходів до навчання» (Stephen A., 2004, с. 29).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, теоретичне уявлення про кінцевий результат навчання УМзаПС у вищих педагогічних закладах освіти формується на основі відповідності змісту, завдань навчальної програми, оцінюваних результатів навчання курсу та ПНР ОП «Початкова освіта». Здійснений кількісний та якісний аналіз ПНР ОП вибірки ЗВО виявив окремі неточності в їх формуванні та необхідність конкретизації оцінюваних результатів навчання на рівні кожної дисципліни. Перспективним напрямком подальших наукових розвідок вважаємо побудову матриці відповідності навчальної програми й результатів навчання УМзаПС програмним результатам навчання за ОП «Початкова освіта».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бахрушин, В. (2016). Компетентності і результати навчання у нових стандартах вищої освіти. URL: <http://education-ua.org/ru/articles/702-kompetentnosti-i-rezultati-navchannya-u-novikh-standartakh-vishchoji-osviti>
- Про вищу освіту. Закон України. (2014). Відомості Верховної Ради (ВВР), 37-38, 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12>
- American Association of Law Libraries. URL: <http://www.aallnet.org>
- Glossary. URL: <http://uis.unesco.org/en/glossary>
- International Standard Classification of Education. ISCED (2011). URL: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>
- Jenkins, A. & Unwin, D. (2001). How to write learning outcomes. URL: <https://www.ubalt.edu/cas/faculty/facultymatters/How%20to%20write%20student%20learning%20outcomes.pdf>
- Nusche, D. (2008). Assessment of Learning Outcomes in Higher Education: a Comparative Review of Selected Practices. URL: https://www.researchgate.net/publication/5205698_Assessment_of_Learning_Outcomes_in_Higher_Education_a_Comparative_Review_of_Selected_Practices
- Popenici, S. & Millar, V. (2015). Writing learning outcomes. A practical guide for academics. Melbourne Centre for the Study of Higher Education. URL: https://melbourne-cshe.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0007/2296861/MCSHE-Learning-Outcomes-Guide-web-Nov2015.pdf
- Stephen, A. (2004). Using Learning Outcomes. University of Westminster. URL: http://www.aic.lv/ace/ace_disk/Bologna/Bol_semin/Edinburgh/S_ADam_back_pap.pdf

REFERENCES

- Bakhrushyn, V. (2016). Kompetentnosti i rezultaty navchannya u novykh standartakh vyshchoi osvity. Retrieved from <http://education-ua.org/ru/articles/702-kompetentnosti-i-rezultaty-navchannya-u-novikh-standartakh-vishchoji-osviti>
- Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 37-38, st.2004. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii. Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12>
- American Association of Law Libraries. Retrieved from <http://www.aallnet.org>
- Glossary. Retrieved from <http://uis.unesco.org/en/glossary>
- International Standard Classification of Education. ISCED (2011). Retrieved from <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>
- Jenkins, A. & Unwin, D. (2001). How to write learning outcomes. Retrieved from <https://www.ubalt.edu/cas/faculty/facultymatters/How%20to%20write%20student%20learning%20outcomes.pdf>
- Nusche, D. (2008). Assessment of Learning Outcomes in Higher Education: a Comparative Review of Selected Practices. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/5205698_Assessment_of_Learning_Outcomes_in_Higher_Education_a_Comparative_Review_of_Selected_Practices
- Popenici, S. & Millar, V. (2015). Writing learning outcomes. A practical guide for academics. Melbourne Centre for the Study of Higher Education. Retrieved from https://melbourne-cshe.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0007/2296861/MCSHE-Learning-Outcomes-Guide-web-Nov2015.pdf
- Stephen, A. (2004). Using Learning Outcomes. University of Westminster. Retrieved from http://www.aic.lv/ace/ace_disk/Bologna/Bol_semin/Edinburgh/S_ADam_back_pap.pdf

Статтю подано до редколегії 10.01.2020 р.
Рекомендовано до друку 31.01.2020 р.